

4840640103

101 KØBENHAVNS BIBLIOTEKER

bibliotek.kk.dk

46.3

MAG

KBH

Vilh. Lorenzen: Vandringer i det gamle København

VANDRINGER I DET GAMLE KØBENHAVN

AF

DR. PHIL. VILH. LORENZEN

VILHELM TRYDES FORLAG
KØBENHAVN

1926

RHB

May
09. 463

da
13

KØBENHAVNS
RÅDHUSBIBLIOTEK

0. 75

VANDRINGER I DET GAMLE KØBENHAVN

AF

α
DR. PHIL. VILH. LORENZEN

VILHELM TRYDES FORLAG
KØBENHAVN

1926

Det gamle Københavns Tilblivelse og Vækst danner det naturlige Grundlag for Tilrettelæggelsen af 7 Vandringer, men det udelukker selvfølgelig ikke, at meget energiske Mennesker kan slaa to eller flere Vandringer sammen til een, f. Ex. 1 og 2, 4 og 5, 6 og 7 eller 5, 7 og 6 — o. s. fr. Det vil være rimeligt at lade Rækkefølgen være den her fremsatte, men forøvrigt er intet til Hinder for at ændre den til Fordel for en mere vilkaarlig, stemmende med den enkelte Vandrers private Interesser, Bopæl eller Tid.

Samtlige omtalte verdslige Bygninger er fredede i Følge Loven om Bygningsfredning af 12. Marts 1918. De er alle mer end 100 Aar gamle. *)

Det gamle København, den Del af Hovedstaden, der begrænsedes mod Sjællandssiden af de gamle Volde, og nu af Voldgaderne, falder ret naturligt i forskellige, geografisk og historisk afgrænsede Omraader, der tillige i Kraft af deres bymæssige og delvis ogsaa deres arkitektoniske Karakter hvert har sit Særpræg.

Først er der *Bispestaden*, der i den senere Middelalder omfattede Omraadet mellem Voldgaderne fra Løngangsstræde til Gothersgade, sidstnævnte Gade, Kongens Nytorv, Holmens Kanal og Slotsholmskanalen fra Holmens Bro til Vandkunsten og Løngangsstræde. Dette svarer dog

---

*) Er verdslige Bygninger, der ikke staar paa Fredningslisten, nævnt, er de i Parentes.

ikke helt til Omfanget af den By, Absalon grundede og som mod Søsiden forsvarede af hans Borg paa den oprindelig ganske lille Slotsholm. Her ses ligeledes bort fra de mangfoldige Ændringer, Forskydningen af Kystlinien har medført i Aarhundredernes Løb, ligesom den snorlige Gothersgade kun omtrentlig svarer til Bispestadens Grænse til denne Side i den senere Middelalder.

I Overensstemmelse med Bispestadens almindeligt antagne Oprindelse fra to Bebyggelser, en Fisker- og Handelsby ved den ældste Havn med St. Nicolaj Kirke — og en Agerbrugsby i Nærheden af Frue Kirke — falder den den Dag i Dag i to Dele, hver med sit bymæssige Centrum; det er 1) *Kvarteret om Gl.* og *Ny Torv* og 2) *Kvarteret om Amagertorv*.

Bispestaden danner dog, trods alt, en bymæssig Eenhed — Hovedstadens Kærne. Til den er allerede i svundne Aarhundreder Tid efter anden tilføjet nye Omraader. Først 3) *Christianshavn*, grundlagt 1617 af Christian IV, dernæst det saakaldte 4) *Ny-København*, begrænset af Gothersgade, Kongens Nytorv, Kysten til Kastellet og herfra af Øster- og Nørrevoldgade til Gothersgade. Ogsaa denne nye Bydel var paatænkt af Christian IV, der udbyggede Bispestadens nordre Befæstningslinie helt op til det senere Kastel. Men det endelige Byanlæg med selve Kastellet skyldes Frederik III, medens Sønnen, Christian V, har Æren for Anlægget af 5) *Kongens Nytorv* og *Nyhavn Kvarteret*, der bymæssigt set naturligt slutter sig til *Ny-København*. (Den endelige Afrunding af denne Del af Byen fandt først Sted, da Gammelholm (Bremerholm) i 1870erne inddroges til Bebyggelse). Det var atter Frederik III, der udvidede Hovedstaden ved, Syd for Slotsholmen, at anlægge 6) *Frederiksholmskvarteret* og bringe det i bymæssig Forbindelse med den i Tidens Løb stærkt udvidede 7) *Slotsholm*.

BISPESTADEN.

Bispestanden har endnu for en stor Del sit gamle middelalderlige Gadenæt i Behold. Svagt krummede Gader, der danner uregelrette Karréer, snoer sig gennem denne, den ældste Bydel; hist og her har senere Tidens Reguleringer, f. Ex. Christian IV.s i Kvarteret Syd for Nikolaj Kirke, ført mere regelrette Karrédannelser med lige Gader med sig; Gennembydninger, som f. Ex. Nygade og Frederiksberggade efter Brande i 17. og 18. Aarh., har rettet Hovedfærdselsaaren Øst—Vest af. I 17. Aarh. udlagdes Nytorv, i 18. Aarh. Kulstorvet, senere i Aarhundredet Hauserplads og Højbroplads — men alt i alt er det den gamle Bispestands Gader, vi endnu gaar eller kører paa.

Bygningernes arkitektoniske Karakter har forandret sig stærkt i de skiftende Tider. Af middelalderlig Arkitektur er saare lidet tilbage; af Renaissancens kun et Faatal af Bygninger og af den Bindingsværksarkitektur, der endnu er saa ejendommelig for mange af vore Provinsbyer, er saa godt som intet bevaret. Det er Baroktidens Arkitektur — efter Branden 1728, og navnlig Klassicismens — bl. a. efter Branden 1795, der nu er bestemmende for Gade- og Pladsbilleder i denne Bydel.

Den gamle Bispestad har netop sin særegne Charme deri, at den er en *overvejende klassicistisk By, med regulære, symmetrisk opdelte Facader, paa en uregelret, middelalderlig Byplan med svingende Gadekurver.*

1ste Vandring:

Kvarteret om Gl. og Nytorv.

Midt mellem Gl. og Nytorv — et langstrakt Dobbelttorv — laa fra 17. Aarh. og til Branden 1795, Københavns tredje Raadhus (opført i Slutn. af 15. Aarh.) med Christian IV.s nyistandsatte Fontæne paa Gl. Torv foran Hoved-

facaden. Dobbelttorvet fik efter Branden, i Aarene omkring 1800, en Bebyggelse med mange skønne Huse i Klassicisme, adskillige i en af Harsdorff paavirket Manér med delicate Enkeltheder, f. Ex. Gl. Torv Nr. 14, 18, 22. Ogsaa Nytorv Nr. 5, 7 og 17 er gode Eksempler paa Tidens fornemme Patricierhuse. Paa det 1795 nedbrændte Vaisenhus' Grund opførte C. F. Hansen, vor Klassicismes frødigste Arkitekt, i Beg. af 19. Aarh. Københavns nye Raad- og Domhus med tilhørende Arresthus, skilte af Slutterigaden, men forbundne ved to hængende Gallerigange. Dette stærke og tunge Arkitekturanlæg, med de stramme og klare Facader og voldsomme Detailler, er karakteristisk for hans Kunst. Flere ganske misforstaaede moderne Bygninger har nu brudt den oprindelige, rolige Ensartethed i Torvets Vægge.

Fra Gl. Torv — Bispestadens gamle merkantile og kommunale Centrum — gik de sædvanlige Hovedfærdselsveje i sydlig, vestlig, østlig og nordlig Retning og forbandt Staden med Omverdenen ad Sø- og Landveje; det var Christian IV, der udvidede Torvet med Nytorv; 1680 blev Nygade brudt igennem fra Vimmelskaftet og efter 1728 fortsat i Frederiksberggade. Fraregnet de stærkt moderniserede Strøggader — Nygade og Frederiksberggade — er Nybygninger her mindre dominerende og adskillige gamle Huse er smukke og rene Eksempler paa det 18. Aarh.s noble, borgerlige Arkitektur i Barok og Klassicisme.

Gaar man ned ad den sydgaaende Hovedtrafikvej fra gammel Tid, *Raadhusstræde*, er der særlig Nr. 1 og 7. I *Sidegaderne til Raadhusstræde paa venstre Haand* ligger i Kompagnistræde Nr. 20. Nr. 21 er et godt Barokhus, Nr. 25 et af Københavns faa anselige Bindingsværkshuse (18. Aarh.); fremdeles Snaregade Nr. 12 og Badstuestræde Nr. 18. Prisen bærer Husrækken i Nybrogade, frit beliggende ud mod Kanalen, med de mange maleriske Kvisthuse. Her ligger flere af Københavns bedste Barokhuse: Nr. 2, »Assistenshuset«, oprindelig en anselig Borgergaard, opført ca. 1730, men stærkt ombygget i Midten af 18. Aarh., Nr. 4, »Pætræet« fra 1730, Nr. 12 det Zieglerske Hus, mulig af L. Thura, 14, 16, 18 og 20. Her er ogsaa gode Huse i Klass.: Nr. 24 og 26.

I *Sidegaderne* til Raadhusstræde paa højre Haand fra Nytorv er Lavendelstræde Nr. 1 og 11 god Klass., særlig fornemt er Vandkunsten Nr. 8. Mest bemærkelsesværdig er dog Vartov, Farvergade Nr. 27, paabegyndt 1726, senere udvidet, holdt i en enkelt, kraftig Barokstil. Mrk. dens Gaardinteriør! Den i vor Kirkehistorie berømte lille Kirke (1754—55) med Prædikestolen efter efterreformatorisk Skik anbragt over Alteret, og med Pulpiturer, er typisk for Baroktidens smaa salsagtige Kirkerum.

Nuværende Hovedtrafikvej fra Gl. Torv mod Øst, *Nygade*, har i Nr. 7 et anseligt, med Gl. Torvshusene beslægtet Patricierhus.

Den ældgamle, vestgaaende Hovedtrafikvej fra Gl. Torv, *Vestergade*, med dens store Købmandsgaarde — alle Dage en travl Forretningsgade — lige til 1850'erne udmundende gennem Vesterport, satte Staden i Forbindelse med dens vestlige Opland. Her kan mærkes Nr. 2, 5 og 26 i Klass. I *Sidegaderne til Vestergade* paa højre Haand fra Gl. Torv, Lars Bjørnstræde Nr. 5, ligeledes i Klass.

Følger man den ældgamle, nordgaaende Hovedtrafikvej med dens store Bryggergaarde — *Nørregade* — der lige til 1850'erne gennem Nørreport satte Staden i Forbindelse med dens nordlige Opland, fængsles man først af Københavns Hovedkirke og Domkirke, Frue Kirke, med Frue Plads, den tidligere Kirkegaard.

Kirken var vistnok opført af Biskop Peder Sunesøn; senere blev den ombygget i Højgotik, med et kapelrigt Kor (jvnf. Sct. Petri i Malmø) som de store Kirker i Hansestæderne; brændt 1728, men genopbygget; brændt igen 1807 og atter genopbygget af C. F. Hansen i rolig, tung Klassicisme. Det Ydre mindre interessant, fraregnet Vestfacaden med Taarnpartiet og den doriske Tempelfront. I det indre er det store, tøndehvælvede Midtrum, harmonisk afsluttet i den brede Apsis, af storslaaet Virkning; de smalle Sideskibe virker overflødig. Mrk. Thorvaldsens Skulpturer! Den stilfærdige, kædespærrede, træbeplantede Plads Nord for Kirken er en af Københavns nobleste Pladser. Den har overfor Frue Kirke Universitetet, opført i 1830'erne af P. Malling, med selvstændig

behandlet Facade, smuk Fritrappe og Portalparti. Forhallen har Fresker af Constantin Hansen, og baade her og i Gangene Dekorationer af Hilker. Mrk. Festsalen med dens store Historiemalerier! I Universitetets Gaard den middelalderlige Konsistoriebygning — den eneste Rest af den katolske Bispegaard. Her ligger ogsaa en Professorbolig fra 18. Aarh., et typisk Borgerhus i Barok. I Øst afsluttes Frue Plads af Metropolitanskolen af C. F. Hansen, opført 1811, dengang Landets anseligste og fornemste Skolehus. Ligeoverfor ligger Bispegaarden, fra c. 1400 og i et Par Menneskealdre Stadens andet Raadhus, nu i det væsentlige en Bygning fra 18. Aarh. smukt istandsat af M. Nyrop. (Det første Raadhus's Kælder menes at være fundet i nuv. Skindergade 47).

Pladsen Syd for Kirken blev aldrig reguleret — som Tanken vistnok oprindelig var, og er meget tilfældigt bebygget. Her gør dog den Soldinske Stiftelse, Skindergade Nr. 34 sig bemærkelsesværdigt gældende; den er bygget 1812—15 af C. F. Hansen.

Videre ad Nørregade følger lige efter Bispegaarden Nr. 13, typisk for de Barokhuse, der i stort Tal opførtes efter Branden 1728 til Dels efter Fortegninger af I. C. Krieger — de saakaldte »Ildebrandshuse«. Paa højre Haand har man den lange Facade af Kommunitetslængen, ligeledes — i alt væsentligt opført efter Branden 1728; her spiste i sin Tid Kommunitetsstudenterne. Til venstre ligger, tilbagetrukket bag skærmende Mure, Petri Kirke, hvis gotiske Midtparti med Kor (mod Nørregade) og nederste Del af Taarnet nu er Københavns eneste middelalderlige Kirkebygning; den var kun en lille eenskibet Kirke, blev i Renaissancetiden udvidet stærkt mod Nord og Syd og omskabt til en prægtig Hallekirke med ligehøje Skibe. Mrk. det ejendommelige brede og lyse Kirkeinteriør; Spiret, Københavns mest interessante Etagespir er fra 1756. 1586 blev Kirken overladt den tyske Menighed. Forsøm ikke det kamformede Kapelanlæg, med mange interessante Gravminder, bag Kirken, især Partiet mellem de to Udløberfløje — »Urtegaarden«. Anlægget stammer i sin nuværende Skikkelse fra Slutningen af det 17. de Aarh. —

Fra det stille Larslejstræde er Virkningen af Petri Kirke og Spir særlig ejendommelig.

Sidegaderne fra Nørregade har endnu bevaret en Del af deres klass. Karakter. (Meget bemærkelsesværdig er Synagogogen i Krystalgade fra 1833 af G. F. Hetsch, C. F. Hansens Medhjælper og Aandsfrænde. Den udvendig nøgterne Bygning har indvendig søjlebaarne Sidegange i to Stokværk).

2den Vandring:

Kvarteret omkring Amagertorv.

Amagertorv, den brede Torvegade, der er typisk for saa mange Byer fra den ældre Middelalder, forbandtes — før Ruten Nygade-Frederiksberggade blev gennembrudt i 17. og 18. Aarhundrede — med Kvarteret om Gl. Torv ad Vimmelskiftet, Skovbogade (Skobodernes Gade) og Skindergade, og stod selv igennem de oprindelige to Højbrostræder langs nuværende Højbroplads Sider i Forbindelse med Havn og Slotsholm. Foruden disse Hovedtrafikveje imod Vest og Syd, førte mod Øst Østergade gennem Østerport ud til Helsingørervejen, medens Købmagergade (Kødmanger — d. v. s. Slagtergade) førte ud i nordlig Retning — dog ikke direkte til nogen Byport, kun som en indenbys Trafikgade; først i senere Tid er Gaden fortsat over Kultorget i Frederiksborggade.

I dette Kvarter er Forandringerne i nyeste Tid store, forsaavidt Gaderne alt har mistet mange karakteristiske gamle Huse og Omreguleringer og Gennembrydninger her har sløjft adskilligt. Det er en Følge af det i 19de Aarh. stærkt concentrerede Forretningsliv i Kvarterets Hovedstrøg.

Paa *Amagertorvs* Nordside ligger dog endnu Bispestadens eneste Renaissancehus med Sandstensforsiringer og svungne Gavlkviste; det er Borgmester Mathias Hansens Gaard fra 1616, i den for Christian IV.s Tid typiske nederlandske Maner. Mod Syd ligger det Petersenske Jomfrukloster, Nr. 29, i nobel Klassicisme, rolig, enkel og fornem, opført 1769.

Gaderne Nord og Syd for Amagertorv og Vimmelskaftet har, trods adskillige gode Huse i Klass., mindre Interesse. I Walkendorfs-gade et typisk »Ildebrandshus« fra 1739, Nr. 36, ved Helligaandskirken.

Mellem Klosterstræde og Niels Hemmingsensgade ligger et historisk og arkitektonisk meget interessant Omraade. Her fandtes Stadens eneste middelalderlige Klostre, i sin Tid omfattende Terrainet helt hen mod Købmagergade. Det ene var *Helligaandsklosteret*, hvis efter Branden 1728 ombyggede treskibede Kirke har de gamle Ydermure i Behold, men forøvrigt da blev en Hallekirke i Barok med festligt lyst og højt Kirkerum. Kirken er restaureret af H. B. Storck 1878—80, der gengav Taarnet Hans Stenwinkel d. Ældres lette og elegante Spir fra 1594. Klosterets gamle sengotiske Vestfløj (ligeledes restaureret af Storck) med den toskibede Pillesal, oprindeligt Sygesal, er Københavns anden middelalderlige Profanbygning. Se Anlægget fra Walkendorfs-gade — et i København enestaaende Arkitekturbillede, med den høje Kirkes slanke Taarn og fine Etagespir, med Griffenfeldts af L. v. Haven opførte runde, kuplede Gravkapel, Klosterets gamle Vestfløj og Dele af dets Nord- og Østfløj! Skilt fra dette ejendommelige Arkitekturkompleks ved en Husrække fra senere Tider, ligger mod Nord Graabrødretorv, hvor Stadens *Graabrødre-kloster* laa; (nu er kun de nedre Partier af en af Klosterets Udløberfløje, med Fængslet, tilbage i Nr. 11). Pladsen, hvor i sin Tid Ulfeldts Gaard laa, og hans Skamstøtte var rejst (nu i Nationalmusæets Gaard), skyldes i det Store og Hele Tiden efter Branden 1728 og Bombardementet 1807 og har mange nette enkle Borgerhuse i Barok eller Klass., Nr. 1, 3, 4, 5, 7 og 9. Tilsammen giver de Pladsen en intens, om gamle Dage mindende Stemning, forstærket ved den kulørte Bemaling i 18de Aarh.'s Manér.

Mod Syd udvider Amagertorv sig nu (siden Branden 1795) med *Højbroplads* (med Bissens Absalonstatue, Soklen af Nyrop). Pladsen har gode holdningsfulde Huse i Klassicisme, Nr. 6, 9, 17, 19, 21. Det samme gælder Husrækken ved *Gammel Strand* med Barokhusene Nr. 46 og 48. I Klassicisme er Nr. 50. Husrækken her danner i Forbindelse med Nybro-

gades tilsammen et karakteristisk Billede fra det gamle København, men det skal helst ses fra Slotsholmen.

Hovedgaden fra Amagertorv mod Øst, *Østergade*, er stærkt moderniseret. Kun Nr. 15, Maleren Karl v. Manderns Gaard, i sin Kærne fra 17de Aarh.s Midte, har endnu nogen historisk Karakter over sig. I Ny Østergade er Nr. 30 og 30 A jævne Borgerhuse i Barok.

Den Del af Kvarteret, der ligger *imellem Østergade og Holmens Kanal* har adskillige Privatbygninger fra Tiden efter Branden 1795, da der her boede mange fornemme Folk. Saaledes Vingaardsstræde Nr. 13; i Nr. 6 gammel Kælder fra 16 Aarh., Laxegade Nr. 14, Nikolajgade Nr. 29. Mest lægger man Mærke til den nylig af H. C. Amberg opførte Nikolaj Kirkebygning, langt kortere end den oprindelige, hvoraf kun Taarnet staar, med det nylig opsatte Spir (Kopi af Albertus Mathiesens Spir fra 1668). Nok saa interessant er dog Randbebyggelsen mod Slotsholmen og i Holmens Kanal. Husrækken *ved Stranden* fortsætter det maleriske Parti ved Gammelstrand; Nr. 2, 14, 16 og 18 er Klassicisme og et enkelt, Nr. 10, i Barok. I *Holmens Kanal* ligger helt oppe ved Kgs. Nytorv Nr. 2, Erichsens Palæ, nu Handelsbanken, bygget af Harsdorff som et af Tidens nobleste Palæer, med den fine ioniske Søjlefront. Derefter følger længere nede Nr. 12, nu Landmandsbanken, tidligere Peschiers Palæ, bygget af Harsdorff og senere forhøjet; et beskednere Borgerhus i Klassicisme, er Nr. 18.

Hovedtrafikvejen fra Amagertorv nordpaa, *Købmagergade*, er nu stærk moderniseret. Postgaarden, tidligere Moinichens Palæ fra ca. 1730 er i det Ydre en velbevaret Barokbygning, opført af Phillip de Lange. Længere fremme Regensen fra 17. og 18. Aarh., med M. Borchs nyopførte Buegang. (Indgang fra St. Kannikestræde). Ligeoverfor Regensen ligger Trinitatis Kirke, paabegyndt af Christian IV, 1637, en stærkt gotisk præget Hallekirke med tre lige høje Skibe; Rundetaarn, oprindeligt Observatorium, opførtes efter Tegning af Hans Stenwinkel d. Yngre ca. 1640.

I *Sidegaderne til Købmagergade paa venstre Haand* fra Amagertorv har Walkendorfgade Nr. 11 en smuk Portal fra

1732. I Kannikestræde foruden Regensen (Mrk. det hyggelige Gaardinteriør med den besungne Lind!), Ehlers Kollegium Nr. 9 fra 1703, Nr. 10, den saakaldte Admiral Gjeddes Gaard (Mrk. Gaardinteriøret i Bindingsværk!), Borchs Kollegium Nr. 12, opført 1691, ombygget i Klassicisme, og Barokhuset Nr. 15.

I *Sidegaderne til Købmagergade paa højre Haand* fra Amagerstov er Antoniestræde Nr. 9 i tidlig Klassicisme, Kronprinsensgade 5 og 7 i Klassicisme; Klareboderne Nr. 3, nu Gyldenbalds, oprindelige Steus Gaard, rococoagtig Barok fra Midten af 18. Aarh.

I den Del af Kvarteret, der ligger omkring Kultorget, er der — foruden Renaissancekælderne fra 17. Aarh. i Hauserplads Nr. 32 — en statelig Barokgaard i Rosenborggade Nr. 1 — Hj. af Frederiksborggade, og i Aabenraa den reformerte Præstegaard Nr. 32, opført efter Branden 1728. Den eneste virkelige Monumentalbygning i denne Del af Byen er *Reformert Kirke* (Indgang fra Gothersgade) mellem høje gamle Træer. Den er opført sidst i 1680'erne, med Inventar i rigeste Rococo efter Branden 1728. Det er et stort lyst rektangulært Rum efter reformert Skik orienteret efter Tværaksen, betonet af Portal, Kongestol, Alter og Prædikestol.

DE YNGRE BYDELE.

Fælles for dem alle er deres overvejende regelrette Anlægsform med lige Gader og regelmæssige Karréer — de repræsenterer det 17. og 18. de Aarh.s gennemførte Ordensbegreb i Bybygning. Til denne Overskuelighed i Gadenettet svarer det 17. og 18. Aarhundredes Bygninger i Barok, Rococco og Klassicisme uendelig godt. Gade og Pladsbilleder i disse Kvarterer af København er mindre maleriske, men mere faste og klare i Udformning. Der er mere selvfølgelig *Harmoni her mellem det regelrette og faste i Barokkens, Rococcoens*

og *Klassicismens Opbygning af det enkelte Bygningsværk, og det regelrette og faste i Byplanen* — men der er ogsaa adskillig mere *Stramhed*.

3die Vandring:

Christianshavn.

Denne Bydel var oprindelig — af Christian IV.s Ingeniør Johan Semb — anlagt som en overskaaren 10 Kant, med *Strandgade* som *Hovedgade* ud mod »Strømmen« (Havnen), (*Brogadepartiet* er senere opfyldt) og med *Torvegade*, der gennem *Amagerport* førte ud over *Amager*, i *Byanlæggets Midtakse*. I *Midten* et kvadratisk *Torv* (nordre *Halvdel* senere bebygget). En *Kanal* skærer igennem *Byen* paa *Tværs*. *Anlægget* udpræget *hollandsk* — karakteriserende den befæstede *Havne- og Handelsby*. *Christianshavns Anlæg* betød en *maalbevidst Udvidelse og Sikring af Københavns Havn*.

Kommer man over *Knippelsbro* (oprindelig anlagt af *Christian IV.* ud for *Brogade*) har man først det fra *17.de Aarh.s senere Del* opfyldte og bebyggede *Terrain op mod Strandgade* med *Reimer Wildes Gaard* fra 1688, typisk for *Tidens store Borgergaarde*, *Brogade 3*, og *Brogade 4* fra *18.de Aarh.*

Christianshavns Hovedgade Torvegade er, som alle *Københavns Hovedstrøg*, stærkt moderniseret; dog gode *Huse* fra *18. Aarh.*: *Nr. 12 (1787)* og *Nr. 30 (1769)*. Ved *Volden* ligger den gamle *Accisebod* fra *Beg. af 18. Aarh.* og længere ude det omtrent *samtidige Amagerbros Ravelins Bomhus* — begge i *Barok*.

Af *Tværgaderne* har *Strandgade* bevaret mange *Bygninger* fra *ældre Tider*. *Afsluttende Gaden* monumentalt, efter *Barokkens Regler*, knejser her mod *Syd Christianskirken* med sit høje *Spir*. *Kirken* er bygget i *1750'erne* af *N. Eigtved* som en *Rektangel*, efter reformert *Skik* orienteret efter *Tværsaksen* og med *Pulpiturer* — et af *Københavns mærkeligste Kirkeinteriører!* *Spiret* opsat *1769* af *G. D. Anthon*.

Af Strandgades Huse er særlig bemærkelsesværdige: Nr. 4 (1789) og det stærkt ombyggede Nr. 6 (Abraham Lehns Gaard), med Bindingsværks Sidefløj og den fejlagtig benævnte »Tordenskjolds Pavillion« (T. boede en Tid i Ejendommen), Nr. 10 (1778), 12, 14, (17. og 18. Aarh.), 20 (1798), 22 og 24; de to sidstnævnte Ejendomme hørte oprindeligt sammen og var bygget ca. 1670 af Cort Adeler; begge ombyggede ca. 1750; Nr. 26 (1769), Renaissancehusene Nr. 28, 30 og 32; de to sidstnævnte Huse var oprindeligt samme Ejendom, men Nr. 32 er ombygget en Del i 18. de Aarh.; Nr. 34, Købmandsgaard med Pakhuse (1733 og 1778), Nr. 36 Legatstifteren Niels Brocks Gaard fra 1780, Nr. 38 fra 1688 (senere ombygget), Gamle Artillerikaserne Nr. 44 er fra Slutningen af 18. de Aarh., men Hjørnebygningen mod Baadsmændsstræde er Joakim Irgens Gaard fra 1660'erne; fremdeles Nr. 46 fra 1735 (Portpartiet senere). Paa den modsatte Side af Strandgade ligger, paa ægte barok Vis symmetrisk i Forhold til Skt. Annagade, det gamle Asiatiske Kompagnis Palæ, bygget af Fillip de Lange 1738 med tilhørende Pakhus fra 1781, Nr. 25; bagved mod Havnen et stort, af N. Eigtved opført Pakhus.

Wildersgade har fra første Færd haft Karakter af Pakhus og Baggade for de Ejendomme, der havde deres Hovedbygninger med Beboelse og Kontorer henholdsvis mod Strandgade (der jo oprindeligt laa ud mod Havnen) og Overgaden nedent Vandet. Deraf denne Gades særlige Præg, der endnu for en stor Del er bibeholdt. Af Enkeltbygninger kan mærkes Barokhuset Nr. 5.

Overgaderne nedent og oven Vandet er Kanalgader; de hører til Christianshavns mest maleriske, med mange anselige Huse og Gaarde. I Overgaden n. Vandet Nr. 11 Heeringsgaard fra 1785, en af Christianshavns nobleste Patriciergaarde i Klass., samt Nr. 29, 33 A., 39 og 49 — alle fra 18. de Aarh.s senere Del. I Overgaden o. Vandet: Nr. 6, Billedhugger S. C. Stanleys Gaard (1755), 10 (ca. 1785) 12 og 14 (ca. 1800), 20 (ca. 1790), 32 A og B. (ca. 1770). Lidt længere ude ligger Søkvæsthuset med Dækofficersskolen; det første opført 1754—55 af J. C. Conradi, det andet 1780.

I *Dronningensgade* to Barokhuse: Nr. 14 og 62 (1729) og i *Prinsessegade* ligeledes to Barokhuse: Nr. 7 — i Baggaarden — Arkitekten Phillip de Langes Privatbolig, bygget ca. 1760, og Nr. 50. I Skt. Annagade ligger Christianshavns største Kirke, *Vor Frelzers Kirke*, paabegyndt 1682 af Lambert v. Haven. Den er Danmarks betydeligste Centralkirke fra ældre Tid, et ypperligt Værk af Barokkens dristige og storladne Rumkunst. Udvendig er den holdt i Datidens hollandske Manér. Det højst originale Spiralspir er opsat af L. Thura 1749.

Mod Nord staar Christianshavn i Forbindelse med *Orlogsværftet* med dets mange interessante Bygninger og Arkitekturanlæg fra fordums Tid: Hovedvagten (1744—48), Frederik V.s gl. Mastekran, Krudttaarne, Christian VI.s fornemme Artillerigaard, Hovedvagtshuset og Takkelloftet. Orlogsværftet dækkes endnu imod Landsiden af Kristian V.s mægtige Befæstningsanlæg, der fortsætter det ældre Voldanlæg omkring selve Christianshavn. Det hele samlede Jordværk er en af Københavns største Seværdigheder, med sine vældige Masser og faste, mandige Linier.

4de Vandring:

Ny København.

Af det store Kvarter Nord for Gothersgade og Kongens Nytorv, er Partiet Vest for Bredgade i sin endelige Form planlagt i 1660'erne af Hollænderen, General Henrik Ruse, der ogsaa opførte Kastellet. Kvarteret Øst for Bredgade og Nord for St. Annæplads, hvor tidligere bl. a. laa Sofie Amalienborg Slot og Have, er bebygget i 1750'erne paa Initiativ af Frederik V., efter N. Eigtveds Generalplan («Frederiksstaden»). Af Bredgade var saaledes, til at begynde med, kun vestre Side bebygget. Omraadet Syd for St. Annæplads blev først færdigreguleret i Slutningen af 17.de Aarh. i Forbindelse med Udgravningen af Nyhavn 1670. (Se 5. Vandring).

Den fornemme *Bredgade* har paa Hjørnet mod Kongens Nytorv det Thottske Palæ (se 5. Vandring) og det Kanne-
worffske Hus. Paa højre Haand længere oppe følger *St. Annæ Plads* med *Garnisons Kirke*, bygget 1703—06, vistnok af F. W. v. Platen, en net lille pulpiturfyldt Langhuskirke i Korsform. Paa Pladsens nordre Side de statelige Huse: Nr. 5, 11 og 12 i Klass.

Paa Hjørnet af *St. Annæ Plads* og *Bredgade* det Lindens-
croneske Palæ (Nr. 28), en fornem Rococobygning; Koncert-
palæet (tidligere det Berckentinske og derefter det Schimmel-
mannske Palæ) opført i 1750.erne af J. G. Rosenberg (og
Eigtved?), ligeledes i Rococco; det ligger monumentalt for
Enden af *Dr. Tværgade*. Paa Hjørnet af denne og *Bredgade*
det Moltkeske Palæ, oprindelig opført c. 1700 af U. Fr. Gylden-
løve. Facaden, der er noget ændret af J. C. Krieger i Beg. af
18.de Aarh., er stærkt paavirket af hollandsk Barok. Paa
meget monumental *Vis* flankeres *Indløbet* til *Frederiksgade* af
de to store, af Rosenberg opførte Rococopalæer; det J. H.
E. Bernsdorffske og det Dehnske, begge fra 1750.erne. Læn-
gere oppe, ved *Fredericiagade* og paa venstre Haand, Lands-
retsbygningen, opr. Operahus, (opført 1701—03) af F. W. v.
Platen i hollandsk Barok. Hjørnehuset ligeoverfor (Nr. 59)
er et typisk Borgerhus i Rococco. Derefter følger først Chi-
rurgisk Akademi fra 1780.erne, bygget af P. Meyn i kraftig
Klassicisme, paa sin *Vis* en af Københavns allerbedste Byg-
ninger; senere et anseligt Barokanlæg, tidligere *Frederiks*
Hospital; de fire Længer om »*Grønnegaarden*« af Eigtved
(1752—53), de to symmetrisk placerede Pavillioner mod *Bred-*
gade og *Amaliegade* er opført af L. Thura. Det regelret
komponerede Anlæg fra *Gade* til *Gade* er ret efter Barok-
kens Fordringer. Derefter følger et nobelt stilfuldt Borger-
hus, omtrent fra samme Tid, Nr. 68.

Frederiksstadens største Pryd er *Amalienborg Plads* med *Fir-*
gadekryds og 4 ensartede af N. Eigtved 1754—60 opførte
Rococco-Palæer for 4 Adelsmænd; opr. var Palæerne ved
lavere Mellembygninger forbundne med Hjørnepavillionerne;
i 1790 lukkedes Pladsen mod Syd af Harsdorff ved hans
mest afklarede Værk, Kolonnaden, i ren ionisk Stil, rejst

interimistisk af Træ. Af Palæerne har kun det Moltkeske, nu Christian den VII.s Palæ til Venstre for Kolonaden, i det Indre bevaret en Del af sin overdaadige Rococoprægt. I Haven, bag dette Palæ N. H. Jardins nydelige Havepavillion (Volière). Mrk. Frederik V.s Rytterstatue af Sally og dens midtsamlende Virkning! Den paatænkte Marmorkirke, som Franskmanden N. H. Jardin, endnu før Eigtveds Død 1759, blev indkaldt for at opføre i den dengang nyopdukkede klassicistiske Maner, skulde som den nuværende, monumentalt afslutte Udsigten ad Frederiksgade. Fuldført af Tietgen efter F. Meldahls Tegninger.

Ved Opførelsen af Kolonnaden, blev *Amaliegades* Karakter af Hovedgade i Frederiksstaden yderligere betonet. Gaden har mange fornemme Huse og Palæer; den er nu den Gade i København, der er rigest paa fornem Boligarkitektur — gennemgaaende overordentlig godt bevaret. Navnlig er de mange holdningsfulde Rococobygninger en Pryd for denne Gade, som Nr. 5, *Domus medica*, 9, 11, 12, 13, 14 og 16. De to særlig elegante Palæer Nr. 15 og 17 har man villet tillægge Eigtved. Nr. 18 er Det gule Palæ, opført 1764 af Jardin i begyndende Klassicisme. Nr. 8 er et godt og velkomponeret Hus i ren Klass. I Baggaarden til Nr. 21 et hyggeligt Gaardinteriør i Bindingsværk. Derefter følger Nr. 23 i Klass. og umiddelbart før det gamle Frederiks Hospital. L. Thuras Privatbolig i rig Rococo. Ligeoverfor ligger Det Claessenske Bibliothek af Arkitekt Kirkerup med sin skønne Søjlefacade og i Fortsættelse af denne de to Rococohuse Nr. 40 og 42. Længere oppe mod Toldbodvej de to ypperlige klass. Palæer Nr. 39 og 43.

Toldbodvej, der afslutter Frederiksstaden mod Kastellet, har i Nr. 6 en Repræsentant for den tidlige Klassicisme.

Kastellet — »Citadellet Frederikshavn« — træbevoksede Volde er, trods mange Indgreb i nyeste Tid, ligesom Christianshavns og Orlogsværftets Voldanlæg et storslaaet Mindesmærke fra den hollandske Befæstningskunst i 17. de Aarh.s Midte. Mrk. de to monumentale Porte fra 1660.erne (Sjællandsporten og Norgespporten), med Frederik V.s Vagthuse! Indenfor Voldene den gamle Soldaterby med »Stokkene«;

Hovedgaden tangerer den store aabne Plads med Kirken, opført 1703—04 vistnok af F. W. v. Platen (bagved ligger Arrestbygningen, hvor bl. a. Struense sad fængslet). Kirkens oprindelige Indgangsportal midt for Facaden delte den i sin Tid efter Tværaksen (jfr. Christianskirken). For Pladsens anden Ende Kommandantboligen, opført 1725.

I Kvarteret Vest for Bredgade var *St. Kongensgade* i 18. Aarh. en særlig fornem Gade, men af dens store Borgerhuse og Palæer er der kun en Del tilbage, alle i Klassicisme. Nr. 33, 59 og 72, den Barnekovske Gaard, ualmindelig fin i al sin Enkelthed, Nr. 79, 81, 108, oprindelig »Christians Plejehus« (1765—69), et ikke helt færdigbygget barokt Arkitektur anlæg, samt det statelige Nr. 110.

Af Tværgaderne har *Dr. Tværgades* østlige Del gode Empirehuse, bl. a. Nr. 5.

Gothersgade, der hører med til H. Ruses Gadenæt, har i Nr. 8, Baron Boltens Gaard, en god Rococobygning fra 1767 og i Nr. 56, men navnlig Nr. 58, paa Hjørnet af Kronprinsessegade, et overmaade godt Hus i Klass.

Kronprinsessegade, anlagt og bebygget paa et Stykke af Kongens Have i Begyndelsen af 19. de Aarh., har en ualmindelig Helhed over sig; næsten alle de gamle Huse er i Empire og med samme Gesimshøjde. Den frie Beliggenhed ud for Kongens Have med de høje, gamle Træer og med det monumentale Gitter, afbrudt af Pavillioner (indrettet af P. Meyn), giver Gaden en egen Charme. Af dens mange gode Huse i Klass. kan særlig mærkes Nr. 14, 22, 32 og 46. *Kongens Have* blev anlagt i Begyndelsen af 17. de Aarh. af Christian IV — som Supplement til Københavns haveløse Slot. — Af Havens gamle Anlæg i italiensk-fransk Stil er kun enkelte, men pragtfulde Alléer tilbage; for Enden af Hovedalléen ligger den saakaldte Herkules Pavillion af Harsdorff (oprindelig Chr. IV.s Lysthus). Selve *Rosenborg Slot* blev først opført 1610—17, vistnok af Willum Cornelisz, i nederlandsk Renaissance og i dennes rigeste dekorative Manér, som et stort, befæstet taarnrigt Herregaardshus; endnu er det tildels omgivet af Grave. Da Slottet byggedes, laa det udenfor Byen og maatte kunne forsvares. Indvendig rige Interiører fra 17.

og 18. Aarh. Portbygningens Midtparti skyldes Christian IV.; senere er den udvidet med Sidebygninger. Kommandantboligen ud mod Østervold fra 1680.erne, vistnok af L. v. Haven, der ogsaa har bygget Indgangsporten 1673.

Mod *Sølvgade* hegnes Haven af en høj Spærremur. Denne Gade er i sit Princip, om end mindre i Karakter, beslægtet med Kronprinsessegade og har som den adskillige Huse i Klass. Ejendommeligt er det lille Rococohus, Nr. 38. Tæt ved, paa Hjørnet af Østervold, ligger Sølvgadens Kaserne med det barokke, udmærket komponerede Indgangsparti; Kaserne opførtes 1765—69 af N. H. Jardin — et i al sin Nøgternhed imponant Anlæg. I Kasernekarréen, hvor den af Chr. IV. paabegyndte, aldrig fuldendte 12-kantede St. Anna Kirke laa, ligger ud mod *Øster-Voldgade* Nr. 6, det gamle Stokhus, oprindeligt militært Arresthus, opført i Begyndelsen af 18. de Aarh.; mod *Rigensgade* det i Frederik VI.s Tid indrettede Garnisons Sygehus. I Sygehusets Gaard Officerslasaret rettet fra 18. de Aarh. Videre ad Rigensgade naar man Ud-kanten af *Nyboder*, Chr. IV.s gamle Skipperboder for Holmens Folk; Gadeanlægget er endnu fra hans Tid (1630.erne); af hans Boder staar kun St. Poulsgade Nr. 20—40. Resten fra 18. Aarh., ligesom den gamle Vagtbygning i Adelgade.

5te Vandring:

Kongens Nytorv og Nyhavnskvarteret.

Kongens Nytorv fik sin endelige Skikkelse som arkitektonisk udformet Plads af Christian V., i Forbindelse med det nye Kvarter, der skabtes ved hans Udgravning af Nyhavns Kanal som en Udvidelse af Havnen. Selve »det ny Kongestov« er det første gennemførte Eksempel paa den store italiensk-franske Pladskunst, Barokken havde skabt med dertil hørende Monument midt paa Pladsen — her l'Amoureux's meget dekorative Rytterstatue af Chr. V.

Allerede Chr. V. var ivrig for, at Rigets Stormænd skulde bygge statelige Palæer ved *Kongens Nytorv*. Og det skete; men af Palæerne fra hans Tid har vi kun tilbage: Admiral Niels Juels, nu *Thotts Palæ* paa Hjørnet af Bredgade — fra 1683—86; Facaden ud mod Torvet er ombygget i 1750'erne af Jardin i rig Senbarok. Desuden U. Fr. Gyldenløves Palæ, nu *Charlottenborg* (1672—80) af Hollænderen Evert Jansen, et storstilet firfløjet Anlæg med kraftig af Hjørnepavilloner flankeret Facade mod Torvet — et af Tidens fornemste og skønneste Anlæg, ikke uligt et hollandsk Landslot, lagt i en By. Gaa ind i Palægaarden og læg Mærke til dens strænge enkle Udformning; gennem de tidligere helt aabne Arkadebuer i Bagfløjen saa man ud i en af Byens største og prægtigste Haver. Til højre for Charlottenborg ligger Arkitekten *Harsdorffs Gaard*, Nr. 3 og 5 — med alle hans Arkitekturs gode Egenskaber (1780). Forøvrigt er der rydet svært op i de ældre Bygningers Rækker, men paa Torvets Nordside ligger endnu et godt Hus, Nr. 18, i tidlig Klassicisme fra 1768. Paa Vestsiden af Torvet er der paa Nr. 21 gode Altaner og Vinduesgittere i Klassicisme. Forsvunden er bl. a. Storkansler Fr. Ahlefeldts Palæ, nu indbygget i Hotel d'Angleterre og det Holstein-Holsteinborgske Palæ, hvor nu Magasin du Nord ligger. (Kgl. Theater er opført paa det gl. Gethus' Plads). Trods alle Fornyetelser er Kongens Nytorv ved sin Storhed og i Kraft af sine mange monumentale Bygninger i de sluttede Pladsvægge endnu en af Byens stateligste Pladser.

Det maleriske *Nyhavnskvarter* med sine mange jævne Borgerhuse i Barok og Klassicisme i broget Rækkefølge, set over Kanalen med dens Skibe, er et stærkt paaskønnet, ægte, gammelt københavnsk Byparti i Lighed med Nybrogade og Ved Stranden. Ældst, omtrent fra Kanalens Anlæg, er Nr. 9, fra 1681, typisk for Tidens smaa Borgerhuse. Stateligere er de senere Huse fra 18. Aarh. Nr. 8, 10—16, 20, 23, 37, 41, 51, Portalen Nr. 55, 63, 65 og 71.

Ogsaa i Sidegaderne til Nyhavn ligger interessante Privathuse — alle i Klassicisme. I St. Strandstræde det ud-

mærkede Patricierhus Nr. 18 og i Lille Strandstræde Nr. 6, 14 og 20. (I Kvæsthusgade er Christian V.s gamle Søkvæsthus helt indbygget i det forenede Dampskibsselskabs Bygning).

6te Vandring:

Frederiksholmskvarteret.

For at dække Byen imod Syd lod Frederik III H. Ruse anlægge Kvarteret Syd for Slotsholmen (»Frederiksholm«), og udgravede Frederiksholms Kanal, som en yderligere Udvidelse af Havnen. Her i Residenslottets Nærhed rejste sig i Tidens Løb adskillige store og statelige Palæer, hvoraf flere er tilbage.

Ved Kanalen ligger Prinsens Palæ, opført af N. Eigtved i 1740'erne som et stort, mod Gade og Kanal trefløjet Anlæg, med lavere Portfløj, et godt placeret og godt udformet Barokanlæg. Midt i næste Karré laa det skønne Knuthske Palæ og paa den følgende Karrés Hjørne ligger det Barchmannske, senere Frijs'ske Palæ fra c. 1740, en statelig Barokbygning; Indgangsportalen er i Ny Kongensgade Nr. 1. Sammen med Artillerikasernens Bygninger danner Palæet et overmaade male- risk Parti ved Kanalens Indløb.

I *Ny Kongensgade* ligger — foruden det nævnte Palæ — Rococohuset Nr. 6 og det klass. Nr. 9. Klass. er ogsaa *Ny Vestergade 13*.

I *Stormgade* har Nr. 6 en god Barokportal og Nr. 8 indvendig en elegant Rococotræppe. Nr. 10 — nu Landbygningernes Brandforsikring — er et af Kvarterets anseeligste og bedst bevarede gamle Palæer, opr. opført i 1680'erne som det Lützowske Palæ i hollandsk Barok; senere blev det udvidet med to Sidefløje og i 1750'erne blev Hovedfløjen forhøjet i Rococco af Arkitekt Fortling som det Holstein-Ledreborgske Palæ. Længere henne i Gaden ligger den Harboeske Stiftelse Nr. 14, i det væsentlige et Værk af L. Thura (1754

—60) Mrk. den smukke frie Placering mellem lave Portmure! Nr. 3 er et fint lille Rococohus.

Forøvrigt er Stormgade, hvis mange gamle Huse er behageligt fri for moderne Butiksvinduer, en af de faa gamle Gader, der endnu har bevaret Præg af Beboelsesgader. Deraf dens stilfærdige Fornemhed.

7de Vandring:

Slotsholmen.

Siden Absalons Tid er den lille Holm, der netop kunde rumme hans Borg, bleven stadig større ved Opfyldninger og ligger nu som en anselig Ø mellem sine Kanaler og Havnen, bærende mange store og monumentale Bygninger, rejst Tid efter anden i Aarhundredets Løb. Da Byen blev Kongens København, blev Københavns Slot den lille Borgs Afløser og ganske naturligt tillige Hovedsædet for Rigets Administration og øverste Myndigheder, som Slotsholmen som Helhed er det endnu den Dag i Dag.

Dens største Udvidelse skyldes Christian den IV, der i Begyndelsen af 17de Aarh. lagde sit *Søarsenal* Øst for Slottet ud mod Sejlløbet. Om Storstiletheden i dette Arkitekturanlæg vidner endnu de to lange, røde Bygninger, Provianthuset og Tøjhuset. Ud mod Havnen, hvor nu det St. kgl. Bibliothek er bygget, laa en lavere Fløj, gennem hvilken Skibene sejlede ind i et Bassin i Anlæggets Midte (den nuværende Bibliothekshave) og ind mod Slottet skulde den mægtige Firkant lukkes af en fjerde, aldrig færdigbygget Fløj. Det var ogsaa Chr. IV, der 1619—32, tæt ved Slotsholmen og nu som en Del af denne, lod *Børsen* opføre ved L. og H. Steenwinkel — et yppigt og frodigt Værk af den hollandske Renaissance; det fantastiske Dragespir er uden Sidestykke i Verden. I Holmens Kanal og den af Kongen udgravede Børskanal i Slotsholmsgade (nu opfyldt) kunde Skibene lægge ind til Børsens mange Lagerrum. Kanal og Børs var et Udslag af Christian IV.s enestaaende

Forstaaelse af Byens Muligheder som Havne- og Handelsstad. Christian IV skyldes ogsaa det paa Sydøsthjørnet af Slots- holmen opførte store *Bryghus* (1610—20), der med sine prunk- løse, røde Masser er af saa enkel og storslaaet Virkning.

Frederik III respekterede for saa vidt Tanken i sin Faders Arsenalanlæg, som han paa den paatænkte fjerde Fløjs Plads 1665—68 lod Alb. Mathiesen ud mod den nyanlagte Tøjhus- gade bygge sit store, enkle Hus til Arsenal (nederste hvæl- vede Stokværk), Bibliothek (andet Stokværk) og Kunstkam- mer (tredie do.) — nu ombygget til *Rigsarkiv*. Tøjhusgaden, der trafikmæssigt hører med til Frederiksholmskvarteret, fik i Frederik IV.s Tid to nye, monumentale Bygninger. *Staldmester- gaarden* 1703 (nu Kirke- og Undervisningsministeriet) ud mod Frederiksholms Kanal af F. W. v. Platen, og ud mod Børska- nalen, »den røde Bygning« af I. C. Ernst, Centraladministra- tionens Hjem fra 1721. De to Hjørnebygninger — Stald- mestergaarden med de lange lyse Længer og den tunge, røde Administrationsbygning — er i Facadebehandling karakteristiske for Datidens italiensk paavirkede Barokretning i Danmark; de er hver for sig interessante Bygninger, ikke mindst ved deres iøjnefaldende Beliggenhed.

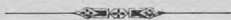
Efterhaanden har Centraladministrationen lagt Beslag paa *Slotsholmsgades Bygninger* helt ned til Christiansgade. Flere af disse er gamle, om end stærkt ombyggede. Saaledes Nr. 8 og især det gamle Würtembergske Palæ, Nr. 10. Af Nr. 12, Feltherren Hans Schacks Gaard, er kun Portalen tilbage.

Med Søarsenalet havde Christian IV anslaaet en Øst- Vestgaaende Hovedakse for en vordende monumental Be- byggelse af Slotsholmen. Dengang laa endnu paa dennes vestlige Del det gamle uregelrette Københavns Slot, ombygget af Frederik IV, helt nedrevet af Christian VI og 1730—40 erstattet af det mægtige *Christiansborg Slot*, bygget af E. D. Haüsser, der blev bistaet af L. Thura og N. Eigtved. Men den af Søarsenalet bestemte Hovedakse blev ikke fulgt. Slottet blev lagt med Hovedaksen i Nord—Syd! Med sine kostbare og stilfulde Rococointeriører var Slottet maaske det daværende Europas prægtigste Kongebolig. Tilbage staar nu kun Ride- baneanlægget. Men alene dettes Storslaaethed i Anslag og

Rigdom i det dekorative viser endnu, hvor høj Rang indenfor Verdensarkitekturen Slottet i sin Velmagt har indtaget. Det helt symmetriske Ridebaneanlæg, med høje og lave Partier, med rette og krumme Flader, med faste og gennembrudte Vægge er af sjælden monumental og tillige malerisk Virkning. Midtaksen markeres af Marmorbroen og Vagtpavillionerne i eleganteste Rococco; de skyldes N. Eigtved.

Da Hovedslottet brændte 1794, genopførtes det i stræng Klassicisme af C. F. Hansen (indviet 1828), men brændte atter 1884 og er nu genopbygget paa ny af Th. Jørgensen. Af Hansens Slot er nu kun *Slotskirken* med sin skønne Søjlefacade tilbage. (En anden af Slottets Bygninger blev i 1840'erne indrettet til Thorvaldsens Musæum).

Slotsholmen, med de frie Udsigter over Kanaler og Havn er ubetinget den mest ejendommelige og overraskende mangfoldige Del af det skønne, gamle København.

Samtlige i Henhold til Lov om Bygningsfredning af 12. Marts 1918 fredede Bygninger i det gamle København er omtalt i nærværende Skrift.

46.3

Lorenzen, Vilh.

Vandringer i det gamle København

Tryde

Ex. 4 372 688 9

BM 12/10